

مبانی جغرافیایی و فرهنگی درونگرایی و محرمیت در معماری و شهرسازی اسلامی

(مطالعه موردی: بافت قدیم شهر اصفهان)^۱

ابوالفضل مشکینی^۱، مهدی حمزه‌نژاد^۲، اکرم قاسمی^{۳*}

^۱استادیار، دانشگاه تربیت مدرس (Email: meshkini@modares.ac.ir)

^۲استادیار، دانشگاه علم و صنعت ایران (Email: hamzenejad@ust.ac.ir)

^۳کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس (Email: a.ghasemi@modares.ac.ir)

چکیده

زندگی و رفتارهای اجتماعی انسان‌ها تابع فرهنگی است که در آن زاده شده و پرورش یافته‌اند. این فرهنگ حاصل جغرافیای انسانی و طبیعی است. یکی از مهمترین مظاهر مشترک فرهنگ و جغرافیا را می‌توان معماری و شهرسازی مساکن و محلات دانست. از اصول مهم شهرها و معماری کلانشهرهای دنیای اسلام، اصل درونگرایی، پوشیدگی و محرمیت می‌باشد. این اصل مبانی و نتایج گسترده‌ای در فرهنگ و جغرافیا دارد و بسیاری از نظریه‌پردازان آن را مهمترین اصل معماری و شهرسازی گذشته دانسته‌اند. این فرهنگ در بافت قدیمی تمامی شهرهای ایران وجود دارد. شهر اصفهان یکی از شهرهایی است که به دلیل سابقه طولانی، این سنت را در درون بافت قدیم خود حفظ کرده است. این پژوهش با روش توصیفی - تحلیلی، بر آن است تا به بررسی و باز زنده‌سازی تفکر رعایت محرمیت در معماری و شهرسازی قدیم و بهینه‌سازی، بهبود و رعایت آن در مساکن فعلی بپردازد. در این پژوهش، اعتقاد بر این است که فرهنگ معماری شهری و روستایی در این دیار از چنان استخوان‌بندی اساسی برخوردار است که می‌توان آن‌ها را با بهینه‌سازی در دنیای نوین بکار گرفت. مهمترین مزایایی که رعایت این اصل در معماری گذشته ایجاد می‌کرد را می‌توان در مواردی همچون سازگاری و همزیستی اقلیمی، بهره‌مندی از آزادی فردی در حریم‌های خصوصی، افزایش امنیت اجتماعی، امکان طبیعت‌گرایی، زمینه‌سازی برای تعالی جویی معنوی، بسترسازی درونگرایی شخصیتی و خودیابی، عدم بروز تفاخرات اجتماعی و محلی، تحکیم و تقویت خانواده محوری و... دانست.

^۱ این مقاله مستخرج از قسمتی از پایان‌نامه کارشناسی ارشد اکرم قاسمی به راهنمایی دکتر ابوالفضل مشکینی و مشاوره دکتر مهدی حمزه‌نژاد می‌باشد.